

ПОПОВИЧ М.Д.
завідувач кафедри історії і філософії,
Подільський державний аграрно-технічний університет
(Кам'янець-Подільський, Україна) busterbunny@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ЗНАЧУЩОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КУЛЬТУРИ

Соціальний інститут у філософії розглядають у двох основних значеннях: по-перше, як організований спосіб забезпечення певної соціальної потреби, а по-друге, як втілення певної соціальної раціональності у поведінці особистостей. Варто додати третє важливе значення соціальних інститутів – а саме як інститутів культури: людина є творцем культури, а соціальні інститути закріплюють результати її творчості та надають їй значущості та адаптують для наступних поколінь. Соціальні інститути мають бути осмислені як символічне втілення суспільних цінностей – символ не може бути вичерпаним переліком його функціональних втілень, і водночас у соціальному житті лише функціональні втілення забезпечують трансляцію культурних надбань.

***Ключові слова:** соціальні інститути, культура, інститути культури, символи, функції, соціальна комунікація.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Соціальні інститути стали предметом спеціального філософського та наукового дослідження відносно недавно, а тому їхня значущість для функціонування суспільства в цілому та окремих його сфер життєдіяльності все ще потребує ґрунтовного розгляду. Особливий інтерес являє аналіз ролі соціальних інститутів під соціально-антропологічним кутом зору – тут вони постають, передусім, у своїй культурній функції, а саме як засіб закріплення культурних здобутків людства та спосіб забезпечення такої трансляції соціального досвіду, яка би не перешкоджала змінам ідентичності представникам людства – від окремих цивілізацій і до окремих особистостей. Під цим кутом зору аналіз засад функціонування соціальних інститутів являє інтерес як для фундаментальних досліджень культури, так і для розв'язання практичних завдань удосконалення соціальної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Походження слова «інститут» пов'язане з латиною, де *institutum* означало встановлення, устрій, звичай. Варто звернути увагу на справедливе судження М.І.Бойченка, що хоча «саме Давній Рим дає людству взірець інституціоналізму – римське право, яке чи не вперше чітко демонструє всі основні ознаки соціальних інститутів: раціональність, формалізацію, системність, сталість, а також організацію завдяки цим якостям успішної взаємодії членів суспільства та гарантованість задоволення людських і суспільних потреб... Втім, це зовсім не означає, що досліджуючи різні наявні соціальні інститути або пропонуючи нові (як це робили ще Платон у «Державі»

чи Томас Мор в «Утопії»), філософи послуговувались терміном «соціальний інститут» [1, с. 185]. В широкий філософський вжиток цей термін входить лише завдяки позитивізму – передусім творам Огюста Конта та Герберта Спенсера [12]. Важливі принципи аналізу соціальних інститутів як втілення об'єктивного духу надає Г.В.Ф.Гегель [5], В.Дільтей [7], тоді як М.Вебер та Г.Зіммель надають інституційній проблематиці зв'язку між проблематикою духу та функціоналізмом, властивим переважно природничим наукам, а саме завдяки поняттю легітимації [2] та культурологічному аналізу грошей [8].

У філософській антропології природничі знання концептуалізував на філософській основі А.Гелен, тоді як Дж.Г.Мід вирізняв символічну значущість суспільних відносин як власне людський спосіб забезпечення основи для функціонування соціальних інституцій [10]. Т.Парсонс намагається інституційні процеси підпорядкувати функціонуванню соціальних систем, вирізняючи і навіть дистанціюючи інституалізацію від підсистеми культури [11]. Нарешті Ю.Габермас, навпаки, фундує функціонування соціальних інститутів у життєвому світі як світі культури [3; 4; 14], а Ш.Ейзенштадт виявляє наскрізні зв'язки між символічним, інституційним та структурним вимірами суспільного життя як сфери реалізації культурних запитів членів суспільства [15].

Основна мета дослідження полягає у виявленні значущості соціальних інститутів як основного варіанту втілення суспільно значущих норм, у тому числі й норм культури.

Виклад основного матеріалу. Юргена Габермас, відомий своїм критичним ставленням до адміністративних інстанцій, які він вважав організаційним втіленням соціальних систем, водночас захищає важливість для суспільства займатися нормотворенням не стихійно, так би мовити «не навмання», а на шляху інституалізації досягнутих нормативних домовленостей. Цьому, зокрема, присвячена і його рання праця «Структурні зміни у сфері відкритості» [3], це ж він відстежує і у масштабі історичних змін у праці, присвяченій процесам модернізації західних суспільств, на прикладі чого він виходить на базове питання організації суспільного життя взагалі.

Визнання норм за Габермасом постає одним з головних аспектів існування людей у соціумі. «Коли промовець та слухач фронтально домовляються один з одним відносно чогось у світі, вони перебувають у межах горизонту загального для них життєвого світу...». Далі: «Життєвий світ створює горизонт і водночас пропонує запас культурних самоочевидностей, із яких учасники комунікації беруть для своїх інтерпретативних потреб консенсуально узгоджені зразки тлумачень. Солідарності груп щодо цінностей, та компетенцій усупільнених індивідів, досягається в інтегрованих групах фоновими, культурно успадкованими припущеннями, які належать до структурних компонентів життєвого світу» [4, с. 290].

Для Габермаса основою, яка слугує зв'язною ланкою в суспільстві виступає комунікативна дія, «вона розглядається як медіум, через який репродукується цілісність життєвого світу», і далі; «...учасники інтеракції постають тут не ініціаторами, які за допомогою відповідальних за наслідки дій оволодівають ситуацією, а лише продуктами традицій, у яких вони

перебувають, солідаризованих груп, до яких вони належать, та процесів соціалізації у яких вони формуються. Життєвий світ репродукує себе у міру того, як виконуються ці три функції, що здійснюються поза перспективою акторів: прогресивний рух культурних традицій, інтеграція груп відносно норм та цінностей та соціалізація зростаючих поколінь» [4, с. 292].

Завдяки визнанню усталених норм, цінностей, правил, відбувається інтеграція людей в умовах того соціального середовища, у якому перебувають ці індивіди. Також, цей вид визнання допомагає адаптуватися особистості в рамках певних соціальних традицій та переконань, відтворювати належну поведінку, яка буде прийнятною для цього суспільства. Таким чином, даний вияв визнання задає норму, або ж певний еквівалент взаємодії між індивідами.

Ми хотіли би також привернути увагу до того факту, що цей еквівалент не є абстрактним і відрефлексованим членами суспільства, але наявний у вигляді певних культурних зразків поведінки, які представлені тими чи іншими соціальними інститутами, які, таким чином, постають як інститути культури. Якщо у традиційному суспільстві такий культурний зразок задають традиційні інститути, то у суспільстві модерну – модернізаційні інститути.

М.І. Бойченко також звертає увагу на те, що саме соціальні інститути виступають основним засобом раціоналізації соціальної дії [1, с. 187]. Арнольд Гелен [6] розглядав для людини соціальні інститути практично як аналог інстинктів для тварин: визначення усієї значимої для виживання певного виду поведінки тварин забезпечують інстинкти, тоді як соціальні інститути «розвантажують», за термінологією Гелена, людину в умовах людського суспільства від типових завдань виживання – тобто людина здійснює інституційні дії в режимі автоматизму. Звільнена від розв'язання вже успішно подоланих попередніми поколіннями однотипних соціальних завдань, людина діє за успадкованим шаблоном поведінки, а звільнений час і зусилля спрямовує на нові завдання.

Нашу увагу привертає висунута М.І.Бойченком теза про те, що «вищий щабель ієрархії соціальних знань обіймають системи знання світоглядні, які повертаються до цілісності соціального досвіду, але вже на принципово новому – рефлексивному рівні. Слід зауважити, що матеріал для світоглядних знань наявний і у соціальному досвіді, і у науково-фахових знаннях. Цей матеріал перетворюється у світоглядні знання завдяки його систематизації довкола базових світоглядних принципів, які не завжди очевидні, але завжди наявні, коли спостерігається відповідність поведінки єдиному світогляду (стратегія поведінки). Така систематизація досягається різними шляхами, в тому числі і за допомогою соціальних інститутів» [1, с. 189-190]. Один із засновників філософії життя, Вільгельм Дільтей [7], основною характеристикою досвіду вважав його цілісність на протигагу спробам аналітично виокремлювати розум (Г.Гегель), чуттєвість (Л.Фейєрбах), волю (А.Шопенгауер) чи інші складові досвіду.

Світогляд, на нашу думку, постає важливою перехідною ланкою від інститутів як спеціалізованих і відносно відокремлених один від іншого, як втілень щоразу іншої соціальної раціональності до цілісності суспільної

ситуації людини. Таким чином, від жорстко спеціалізованих соціальних систем, через інструментальні за своєю природою соціальних норм ми приходимо до осягнення того шляху, яким ці, на перший погляд, дещо чужорідні царині культури засоби обмеження людської поведінки уможливають людську творчість, а отже надають живлення сфері культури.

Таким чином, з точки зору забезпечення функціонування культури вибудовується наступний ланцюжок – від жорстких механізмів суспільного самовідтворення до культуротворення: соціальні системи – соціальні норми – соціальні інститути – світогляди – вільна особистість.

Під цим кутом зору ми хотіли піддати частковій критиці ту ієрархію рівнів комунікації, які пропонує М.І.Бойченко, виходячи з функціоналістського її бачення. Для цього автора «видається доцільним з функціональної точки зору вирізняти чотири рівні комунікації: суто безпосередньої взаємодії (відсутність формальних умов), взаємодії в межах організації (більш або менш жорсткі формальні умови – норми взаємодії); взаємодії в межах інституції (на базі захисту і визначення спільних цінностей) та взаємодії в межах певної соціальної системи (дуже обмежена кількість «самодостатніх» цінностей набувають характеру кодів взаємодії). Таким чином рівні комунікації чітко розрізняються за рівнями модальності взаємодії, а саме за ступенем зростання соціальної обов'язковості дотримання: особисті домовленості – норми – цінності – коди. Така обов'язковість дотримання може бути проінтерпретована також як функціональні вимоги соціальної комунікативної реальності як цілого до своїх частин: особистостей як учасників комунікації та їх комунікативних спільнот» [1, с. 178].

По-перше, на наш погляд, вимоги організацій щодо індивідів на практиці є жорсткішими, аніж вимоги інститутів, тому тут варто з точки зору «модальності взаємодії», якщо під нею мати на увазі силу соціального примусу, поміняти місцями організації та інститути, або в усякому разі організаційні норми і інституційні цінності. Особливо переконливо це доводить звернення до інститутів культури – наприклад, культурні норми, які представлені певними канонами мистецтва, можуть переживати в історії людства не одні інституційні зміни, а саме зміни різних стилів мистецтва, залишаючись непохитними. Інша справа, що різні стилі різною мірою можуть звертатися до тих чи інших канонів.

По-друге, варто у цій ієрархії перед рівнем особистої комунікації все ж додати рівень комунікативних спільнот, які, на наш погляд, не можуть бути тотожними певним організаціям, але втілюють певні типи світоглядів, що поєднують воедино на символічній, а не на функціональній основі різні соціальні норми.

Також М.І.Бойченко зауважує, що «якщо функціоналізм виходить з релятивістського світосприйняття, тоді варто аналіз функціональних рівнів соціальної реальності почати з виявлення найнижчого щабля соціальної ієрархії» [1, с. 178]. Ми погоджуємося з цим автором, що варто звернутися у цьому питанні до праць класиків соціальної теорії, і тоді дійсно можна прийти до тези, що таким шаблоном варто визнати безпосередню взаємодію між людьми:

і Карл Маркс аналіз капіталу починає з факту конкретного обміну товару, і Георг Зіммель вважає соціальну взаємодію основою суспільного життя [8], і Макс Вебер аналітично розчленовує соціальну взаємодію до окремих соціальних дій [2], а Джордж Герберт Мід взагалі не визнає ніякої іншої соціальної реальності, окрім безпосередньої взаємодії індивідів [10]. Дійсно, цей рівень соціальної реальності навіть надмірно суб'єктивізований, тут релятивізм, імовірно, виявляється найвищою мірою, однак саме цей рівень і є тим, що більшість дослідників вважають невідчужуваною соціальною реальністю, яка ще не набула істотних деформацій і штучних супутніх впливів.

Таким чином, особистість ніколи не залишається сам на сам з соціальними системами та такими, що їх представляють, соціальними інститутами та соціальними організаціями. Людина завжди виступає як певна незалежна від соціальних систем інстанція саме завдяки включеності у сферу культури: саме тут особистість постає, на нашу думку, як представник певних комунікативних спільнот. Саме вони задають мотивацію особистості до комунікації, тобто цілі комунікації, тоді як соціальні системи, соціальні інститути та соціальні організації подають лише засоби досягнення цих цілей. Не варто буквально приймати на віру вихідну тезу соціального релятивізму, проголошену ще Протагором – «Людина є мірою всіх речей» [13], – лише для наївного функціоналізму вихідною позицією може бути суб'єктивна доцільність, заради якої індивід приймає рішення про функціональну еквівалентність речей, спираючись при цьому на власний розсуд. На відміну від нашої позиції М.І.Бойченко стверджує: «...те, як індивід здійснює комунікацію, значною мірою є не його результатом його суб'єктивного вибору, але навпаки – самого індивіда відбирають, він є об'єктом селекції з боку тих соціальних структур, які забезпечують реалізацію функціональних вимог соціального характеру, переважно над-суб'єктного типу. Нерідко вони здійснюються за механізмом, який Георг Гегель називав «обманом», або «самою суттю справи» [5] тобто особистість суб'єктивно переконана у тому, що реалізує власні цілі, тоді як діє в інтересах суспільства. Насправді ж, більшість таких селекцій відбувається, мовою того ж Гегеля, «за спиною свідомості». Погамовуючи людську пихатість і самовпевненість, варто було би визнати, що ті функціональні вимоги соціального характеру, які виконує особистість, на 99% реалізуються нею взагалі несвідомо – і це не другорядні, а основні функціональні вимоги соціального характеру. Втім, механізми такої реалізації піддаються в принципі усвідомленню – хоча це вже потребує спеціальних зусиль і методів, а також потребує часу дослідження, який відкритий у невизначене майбутнє» [1, с. 179]. Щодо цього варто зауважити, що Гегель у «Феноменології духу» мав на увазі не стільки функціоналізм соціальних систем, скільки норми суспільного життя, які він об'єднував поняттям «об'єктивного духу». Цей об'єктивний дух, на наш погляд, більш близький до нашого бачення комунікативних спільнот та світоглядів, які вони втілюють. Хоча не можна заперечувати, що культурні особливості комунікативних спільнот не лише не можуть заперечувати функціональних вимог соціальних систем, але щоразу по-своєму опрацьовують ці вимоги і органічно «вплітають»

їх у свою світоглядну картину світу, завдяки чому вони набувають свого і нерідко несподіваного виправдання, яке вже дуже мало нагадує функціоналізм соціальних систем.

Інституалізація, за Парсонсом, є сполучною ланкою між окремими системами дії, отже, повинна водночас відповідати функціям, які лежать в основі цих двох систем [11]. Однак, таке бачення ролі соціальних інститутів виглядає штучним звуженням поля їх соціального застосування. Більш виваженою видається позиція Нікласа Лумана, який розглядає соціальні інститути у контексті проблеми *функціональних еквівалентів* як можливості рівноцінної заміни певних посередників взаємодії іншими, причому у інших своїх якостях ці посередники можуть зберігати свою непорівнюваність і самотність [9]. Цікаву інтерпретацію інституалізації подає М.І.Бойченко: на його думку вона «постає як гарантована суспільством схема здійснення функціонально еквівалентних заміни – спонтанно виникаючим у особистості потребам суспільство пропонує еквівалентні заміни (те, що Маркс називав соціалізованими потребами)».

Те, як інститути утворюють щоразу унікальну інституційну структуру суспільства є фактом, який неможливо заперечувати. Ми хотіли би висловити припущення, що така унікальність інституційної структури суспільства базується на специфічній символічній системі, яка характерна для даного суспільства. І така система не є аналогом соціальної системи як максимально раціонально прозорої і однозначної у своєму функціонуванні. Навпаки, будучи втіленням культури даного суспільства, така символічна система являє собою постійно мінливе утворення, у якому кожен символ зберігається саме завдяки постійній зміні його інтерпретації. Така зміна зумовлена конкретикою взаємодії різних комунікативних спільнот як втілень різних світоглядів. Обмежуючим чинником у такій інтерпретації виступає лише неможливість заперечення або вилучення інших символів, які входять до даної символічної системи – однак жодні їхні комбінації не забороняються. По суті, з формальної точки зору, культура і постає як невпинний процес такого комбінування інтерпретацій символів певної символічної системи, властивої даному суспільству.

Саме культура, на нашу думку, є сферою ціннісної реалізації функціональних запитів соціальних систем, соціальних організацій та соціальних інститутів. Аналіз культурної ролі соціальних інститутів дає можливість створити таку модель розвитку культури, у якій функціональні вимоги суспільства постають не як зовнішні і чужорідні для царини культури, але як такі, що забезпечують засоби реалізації культури, а під певним, а саме світоглядним кутом зору – впливають також і на формування цінностей, які визначають цілі культурного розвитку.

Яскравий приклад такого аналізу сфери культури подає Ш.Ейзенштадт, коли виявляє ті функціональні зв'язки, завдяки яким відбуваються радикальні соціальні зміни під час соціальних революцій – такі зміни започатковуються на символічному рівні, а набувають соціальної сили завдяки змінам у інституційній структурі суспільства [15]. Соціальні інститути, на наше переконання, при цьому починають функціонувати, передусім, як інститути

культури – саме символічна функція в них виявляється найбільш важливою: цінності набувають самодостатньої значущості, яка не може бути редукована до суми їхніх функціональних застосувань. Так, у добу соціальних революцій в Україні (2004/2005 та 2013/2014 років) певні ідеї – як то чесності, гідності, загалом європейських цінностей – набули символічного характеру, який лише частково можна співвідносити з окремими організаційними рішеннями (як от безвізовий режим з ЄС, чи запровадження поліції або посилення прав місцевого самоврядування). Набагато важливішим за окремі організаційні рішення є налаштування українського суспільства на новий інституційний дизайн усієї сукупності соціально-системних відносин під кутом зору європейських цінностей як символу нової національної та цивілізаційної ідентичності українців.

Висновки. Таким чином, від світоглядів до соціальних систем – усі рівні забезпечення розвитку культури реалізуються через комунікативну поведінку індивідів, тобто таку поведінку, яка є не поведінкою автономних суб'єктів, але вже поведінкою певних комунікативних спільнот – членів організацій, носіїв інституційних цінностей або заданих системними кодами моментів функціонування соціальних систем – що врешті-решт є різними ступенями реалізації людської свободи.

Варто звернути також увагу на те, що цінності, які спрямовують функціонування соціальних інститутів, самі не могли би реалізувати свої соціальні впливи без інституційного забезпечення. Дійсно, саме соціальні інститути надають не лише гарантованого характеру реалізації мотиваційного потенціалу цінностей, але й забезпечують узгоджене, а отже і більш ефективно залучення цінностей до мотивації поведінки різних членів суспільства. Тим самим соціальні інститути виконують найважливішу культурну функцію – трансляцію соціального досвіду через його інноваційне і дискурсивне переосмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісний і функціональний аспекти. Монографія /М.І.Бойченко. – К.: Видавництво «Промінь», 2011. – 320 с.
2. Вебер М. Основные социологические понятия / М. Вебер ; [пер. с нем. сост, общ. ред. Ю. Н. Давыдова, предисл П. П. Гайденко] // Вебер М. Избранные произведения. – М. : Прогресс, 1990. – С. 602-643.
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості / Юрген Габермас [Пер. з нім.]. – Львів : Літопис, 2000. – 318 с.
4. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну / Юрген Габермас; [пер. з нім. та комент. В.М.Купліна]. – К.: Четверта хвиля, 2001. – 424 с.
5. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духа / Г. В. Ф. Гегель ; [перевод с немецкого]. – М. : Наука, 2000. – 495 с.
6. Гелен А. О систематике антропологии / А. Гелен ; [пер. с нем. А. Филиппова] // Проблема человека в западной философии. – М. : Прогресс, 1988. – С. 152-201.
7. Дильтей В. Введение в науки о духе. Опыт полагания основ для изучения

общества и истории / В. Дильтей [Пер. с нем.: В. В. Бибихин, Е. В. Малахова, А. Г. Шевченко, Э. В. Семирадский; Под ред. В. С. Малахова; Комментарии: Э. В. Семирадский; Сверка текста: А. К. Судаков] // Дильтей В. Собрание сочинений: В 6 т. – Т.1. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2000. – 762 с.

8. Зіммель Г. Філософія грошей / Георг Зіммель ; [пер. з нім.]. – К.: Промінь, 2010. – 504 с.

9. Луман Н. Социальные системы. Очерк Общей теории / Никлас Луман; [пер. с нем. И. Д. Газиева, под редакцией Н. А. Головина]. – СПб. : Наука, 2007. – 648 с.

10. Мід Дж. Г. Дух, самість і суспільство [Текст]. З точки зору соціального біхевіориста / Дж. Г. Мід ; [пер. з англ. Т. Корпало]. – К. : Український центр духовної культури, 2000. – 374 с.

11. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс ; [пер. с англ. Л. А. Седова, А. Д. Ковалева ; под ред. М. С. Ковалевой]. – М. : Аспект-пресс, 1998. – 270 с.

12. Спенсер Г. Синтетическая философия: В сокращенном изложении Говарда Коллинза / Г. Спенсер [пер. с англ.]. – К. : Ника-Центр, 1997. – 511 с.

13. Фрагменты ранних греческих философов / [перевод / АН СССР Ин-т философии ; издание подгот. А. В. Лебедев ; отв. ред и авт. вступ. ст. И. Д. Рожанский]. – М. : Наука, 1989. – 576 с.

14. Хабермас Ю. Проблема легитимации позднего капитализма / Юрген Хабермас [пер. с нем. Л. Воропай]. – М.: Праксис, 2010. – 264 с.

15. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ: Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт [пер. с англ.]. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 416 с.

REFERENCES

1. Boychenko M. I. Sistemnij pidhîd u social'nomu pîznannî: cînnîsnij I funkcionâl'nij aspekti. Monografiâ / M.Î. Boychenko. -K.: PROMIN, Vidavnictvo 2011. -320 с.

2. Weber M. Basic sociological concepts / M. Weber; [translation from it., compl. ed. Y. H. Davydova, P.P. Gajdenko] // Weber M. Elected works. -M.: Progress, 1990. -P. 602-643.

3. Gabermas Yu. Strukturnî peretvorenâ u sferi vidkritosti /Uürgen Gabermas [lane w nim.]. -Lviv: Litopis, 2000. -318 s.

4. Gabermas Yu. Filosofs'kij discourse modernity / Jürgen Gabermas; [trans. w nim. koment. V.M. Kuplina]. -K.: Četverta hvylya, 2001. - 424 s

5. Hegel, G. W. F. Phenomenology of spirit /G. W. F. Hegel; [translated from German]. - M.: Nauka, 2000. – 495 s.

6. Helen A. About taxonomy in anthropology/A. Gehlen; [translation from it. A. Filippova] / Human problem in Western philosophy. -M.: Progress, 1988. -S. 152-201.

7. Dil'tej B. Introduction to science of mind. Experience of considering a framework for the study of society and history / B. Dil'tej [lane with it.: V.V. Bibihin, E.V. Malakhov, A.G. Shevchenko, E. V. Siemiradzki; edited by V.S. Malakhov; Comments: E.V. Siemiradzki; text Verification: A.K. Sudakov] // Dil'tej B. Works: 6 t.-t. 1. - M.: House of intellectual books, 2000. - with 762 s.

8. Zimmel' G. Filosofiâ pennies / George Zimmel'; [trans. w nim.]. -K.: Promin, 2010. - 504 s.

9. Luman H. Social systems. Sketch of general theory / Niklas Luman said; [lane with him. I. D. Gaziyeva, edited by N. A. Golovina]. -Spb. : Science, 2007. - 648 s.

10. Mid J. G. Spirit samist' i suspil'stvo [text]. W bihaviorista social view point J. G. Mid; [trans. w eng. T. Korpalo]. -K.: Ukrainian Center of contest at duhovnoï, 2000. -374 s.

11. Parsons T. System of modern societies / T. Parsons; [translation from english by L. A. Sedova, A. D. Kovalev; edited by M. S. Kovaleva]. -M.: Aspect-press, 1998. -270 s.

12. Spencer G. Synthetic philosophy: abbreviated statement Howard Collins / G. Spencer [Lane c.].-K.: NIKA Center, 1997. -511 s.

13. Fragments of early Greek philosophers / [translation / USSR ACADEMY of SCIENCES Institute of philosophy; Edition prepa. A.V. Lebedev; resp. red and Gianni Vattimo ed. Calendar and I.D.Rozhansky]. -M.: Nauka, 1989. -576 s.

14. Habermas Yu/ Problem of legitimation of late capitalism /Jürgen Habermas [per.. L. Voropay]. -M.: Praxis, 2010. -264 s.

15. Eisenstadt Sh. Revolution and transformation of societies: a comparative study of civilizations / Sh. Eisenstadt [trans. from english]. -M.: Aspect press, 1999. - 416 s.

ПОПОВИЧ, Н.Д. - доктор философских наук, доцент, заведующий кафедрой истории и философии Подольского государственного аграрно-технического университета (Камянец-Подольский, Украина) busterbunny@ukr.net

ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ЗНАЧИМОСТИ СОЦИАЛЬНЫХ ИНСТИТУТОВ ДЛЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ

Философия рассматривает социальный институт в двух основных значениях: во-первых, как организованный способ обеспечения определенной социальной потребности, а во-вторых, как воплощение определенной социальной рациональности в поведении личностей. Стоит добавить третье важное значение социальных институтов – а именно как институтов культуры: человек является творцом культуры, а социальные институты закрепляют результаты его творчества и придают ей значимости и адаптируют для следующих поколений. Социальные институты должны быть осмыслены как символическое воплощение общественных ценностей – символ не может быть исчерпан перечнем его функциональных воплощений, и одновременно в социальной жизни только его функциональные воплощения обеспечивают трансляцию культурных достижений.

Ключевые слова: социальные институты, культура, институты культуры, символы, функции, социальная коммуникация.

POPOVYCH, MYKOLA – Doctor of philosophical sciences, associate professor, head of the department of history and philosophy in Podolsky State Agricultural and Technical University (Kamianets-Podilskyi, Ukraine) busterbunny@ukr.net

PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING THE IMPORTANCE OF SOCIAL INSTITUTIONS FOR THE FUNCTIONING OF CULTURE

Philosophy consider social institute in two main meanings: first, as an organized way to ensure certain social needs, and secondly, as the embodiment of a social rationality in the behavior of individuals. It is necessary to add a third important meaning of social institutions – namely as institutions of culture: man is a creator of culture, and social institutions reinforce the results of his work and give it the importance and adopt it to future generations. Social institutions should be understood as a symbolic embodiment of social values – a symbol can not be exhausted by a list of its functional incarnations, while in social life only symbol provides functional implementation of cultural heritage.

Social institutions should be considered as functioning primarily as institutions of culture – their symbolic function is most important: the value of becoming self-sufficient significance. Before social revolutions in Ukraine (2004/2005 and 2013/2014 years) some ideas – such as civil integrity, dignity and general European values – acquired symbolic nature which only partly correlate with certain organizational decisions (such as visa-free travel EU, national police implementation or the strengthening the rights of local governments). Much more important than the individual organizational solutions are setting new Ukrainian society on the institutional design of the totality of social and systemic relations from the perspective of European values as a symbol of a new

national and civilization identity for Ukrainians.

Keywords: social institutions, culture, institutions of culture, symbols, functions, social communication.

*Стаття надійшла до редколегії 26.11.15
Прийнята до друку 30. 11.15*